

Anton Pavlovič Čehov

ЧЕХОВЪТ

Beseda o Avtorju:

Anton Pavlovič Čehov se je rodil 17. januarja 1860 v Taganrogu, pristaniškem jezeru ob Azovskem jezeru (v južni Rusiji blizu Ukrajinske meje). Kar zadeva rodni Taganrog, ga je Čehov po nekem obisku, ko je bil že znan pisatelj, opisal z naslednjo ironijo:

" Čista Azija! Tolikšna Azija vsenaokrog, da lastnim očem nisem mogel verjeti! 60.000 prebivalcev se ukvarja zgolj s tem, da jedo, pijejo, se parijo, drugih interesov - nobenih... Kamorkoli človek pogleda, velikonočni kruh, jajca, santurini, dojenčki, nikjer pa časopisov ali knjig...mesto ima v vsakem pogledu lepo lego, klima je krasna, plodov zemlje na pretek, ljudje pa so leni, leni...Muzikalni so vsi, polni fantazije, duha, toda živčni, občutljivi, vse nesmiselno propada... V mestu ni ne patriotov ne strokovnjakov, ne pesnikov, celo spodobnih pekov ne! "

Njegov oče - majhen trgovec s špecerijo - je bil nagle jeze, tudi z otroki, bilo jih je šest, grob in brezobziren. Čehov je moral že kot šolar prebiti ves prosti čas kot pomočnik v očetovi mračni, zatohli trgovini. Tudi v grški osnovni šoli, v katero so ga vpisali zato, da bi lahko kasneje naaljeval šolanje na mestni gimnaziji, mu ni bilo dobro. Samovoljni učitelj in nasilni sošolci so mu prirejali raznovrstna ponižanja, ker so ga imeli za vsiljivca - šola je bila rezervirana za "elito" - in ker je slabo razumel grško. Ko mu je bilo 16 let, je oče bankrotiral ter pred upniki pobegnil v Moskvo. Anton Pavlovič je ostal sam - in nesrečen - v nekdanji domači hiši v Taganrogu, da bi dokončal gimnazijo. Šele po maturi se je preselil k družini, ki je v Moskvi tolkla revščino; starejša brata, pisatelj Aleksander in slikar Nikolaj, sta živela boemsko alkoholično življenje, mlajši trije, Ivan, Mihail in sestra Marija, so bili po šolah. Čehov se je vpisal na moskovsko medicinsko fakulteto in junija 1884 dosegel diplomu splošnega zdravilstva. Nekaj mesecev zatem je bruhal kri, kar si je sam diagnosticiral kot simptom pljučne tuberkuloze, ki je bila tiste čase neozdravljiva in smrtna bolezen. Čehov je misel na konec zatajeval in skrival pred samim seboj - in pred drugimi - vse do poslednjih let, pač v veri da bolezen ne bo napredovala. Umril je v nemškem zdravilišču Badenweiler 2. julija 1904, star komaj štiriinštirideset let.

Prijatelji so mu nekoč svetovali naj pusti medicino in se z vso energijo posveti literaturi. Najbolj učinkovit odgovor na ta nasvet je zapisal v nekem pismu:

" Svetujete mi, naj ne lovim dveh zajcev in naj ne mislim več na praktično medicino. Ne vem zakaj ne bi lovil dveh zajcev... Medicina je moja zakonska žena, literatura moja ljubica. Če mi gre prva na živce prespim pri drugi. Zavaljo mene je to lahko nespodobno, nikakor pa ni dolgočasno. In zato spričo moje nezvestobe nobena od njiju ni prikrajšana. Če ne bi imel medicine, bi v prostem času svojih odvečnih misli skoraj ne mogel posvečati literaturi. Nimam discipline. "

Čehov je že v gimnaziji napisal prve humoristične skice, ki jih je kasneje uničil, in troje dramskih prizorov, ki so se izgubili , tako da poznamo le njihove nenavadne naslove(Naletela je kosa na kamen, Kokoš ni zaman kokodakala in Obriti sekretar z revolverjem). V prvih letih medicinskega študija je začel objavljati humoreske in druge kratke zgodbe v različnih moskovskih in petrograjskih listih, vse pod psevdonimom Antoša Čehonte.Njegova prva knjiga Pisane povesti je izšla še s tem psevdonimom, kasneje pa srečamo vedno le Antona Pavloviča Čehova. S honorarji je pomagal preživljati obubožano družino.

V Moskvi (1877) in zatem tudi v Petersburgu so uprizorili njegovo "prvo" dramo *Ivakov*. Napisal jo je po lastnih besedah " v dveh tednih ali natančneje v desetih dneh, ker so bili v tistih dveh tednih dnevi, ko nisem pisal nič ali pa sem pisal druge stvari. "

Za knjigo *V Somraku* je leta 1888 prejel polovico Puškinove nagrade.

Svoja najpomembnejša dramska besedila je napisal med novembrom 1895 in oktobrom 1903, ko je, že na smrt bolan, izročil gledališču komedijo *Češnjev vrt*. Vmes nastaneta drami *Striček Vanja* in *Tri sestre*. Večina njegovih iger prikazuje prazno in brezperspektivno življenje ruskega provincialnega izobraženstva, ki si išče izhod v sanjarjenju o prihodnjem, bolj delovnem življenju.

Že po njegovem nič kaj veselem življenju je lahko uganiti za katero književno smer se je odločil. S Češnjevim vrtom je veliki ruski pisec do kraja dognal formo tako imenovanega "realističnega" gledališča, drame torej, ki se ne zgleduje več po klasičnih vzorih, pač pa postavlja svojo lastno, bistveno novo in izvirno, hkrati pa seveda paradigmatično dramsko formulo. V tej drami, pa tudi v njegovih drugih delih, ga v prvi vrsti ne zanimajo vzroki, temveč posledice človeškega ravnanja, se pravi da ga zanima neposredna, dejanska in konkretna resničnost življenja. Njegove drame pa tudi novele, nimajo zgodbe v klasičnem pomenu besede, marveč so navadno izpovedi o notranjih tegobah in trenjih. V preprostem jeziku, ki ga govore njegovi junaki, je našel ustrezno ubranost z vsakdanjostjo, v spretno grajenih lirskih odstavkih pa je zapel otožno pesem umirajočemu svetu na meji dveh stoletij. Odrekel se je trdni kompoziciji Ibsenove realistične dramatike ter spremenil dramo v niz rahlo povezanih, lirsko pripovednih in razpoloženskih prizorov. Ista težnja je opazna v orisu dramskih likov in dialogu. S tem je dramatiko približal slogu impresionizma.

Čehov je poleg Maupassanta tudi najpomembnejši novelist evropskega realizma. S svojim književnim delom je nadaljeval izročilo objektivnega in psihološkega realizma, vendar tako, da ju je v motiviki včasih približal naturalizmu, v slogu pa impresionizmu. Njegov slog je po mojem mnenju še najbolje opisal Andrej Inkret v spremni besedi knjige "Tri drame". Imenoval ga je namreč stenografski realizem.

Značilnosti dela:

Čehov je dal naslov svoji zadnji, najpomembnejši igri, po simbolično mišljenem vrtu, ki v dramskem dogajanju dobiva osrednji pomen. Delo je komedija v štirih dejanjih, najnovejši prevod v Slovenščini pa je napisal Milan Jesih.

Graščakinja Ranjevska prodaja vrt kot zadnji ostanek svojega zapravljenega plemiškega premoženja, kupuje ga trgovec Lopahin, ki predstavlja bogateče se meščanstvo. Vmes med obema je postavljena vrsta predstavnikov ruske podeželske inteligence, ki živi nedejavno, kot pasiven opazovalec socialnih dogajanj, v katerih se ne znajde, zato rajši sanjari o lepšem, delavnem življenju prihodnjih rodov. S srcem je na strani idiličnega, vendar propadajočega preteklega sveta, odpor čuti do sveta trgovstva, industrije in tehnike, ki prihaja v to idilo. Motivika igre je torej realistična, vendar prekrita s čustveno simboliko, impresijami in razpoloženji, ki snov predstavljajo v okvir političnega impresionizma. Klasična dramaturgija je opuščena, nadomešča jo svobodna menjava nedramatičnih prizorov, ki so statični, lirsko sugestivni.

Vsebina:

Dogaja se v Rusiji, v mesecu maju, na posestvu L.A. Ranjevske. Mraz je še, vendar češnje že cveto. Spoznamo Dunjaško, nežno in boječo hišno, in Lopahina, delavnega, bogatega, pametnega trgovca, katerega oče je bil tlačan graščakinjenega deda in očeta. Lopahin in Dunjaša pričakujeta graščakinjo ljubov Andrejevno in njeno družino, ki so bili nekaj časa pri znancih v Parizu. Izvemo, da bo njihovo posestvo šlo kmalu na boben. Graščakinja je vdova. Poročena je bila z advokatom in ne s plemičem, zato je sorodniki ne marajo. Mož ji je umrl pred šestimi leti, kmalu zatem pa še njen sedemletni sin Griša. S hčerko Anjo, bratom in služabniki je odšla v Pariz, da bi pozabila na vse. Je dobra ženska; revežem, ki hodijo k njej prosjačiti, razdaja denar, sami pa imajo komaj kaj jesti.

Ni jim neznan, kar jim pove Lopahin, da bo njihov prečudovit češnjev vrt zaradi dolgov prodan na dražbi. Po tem vrtu je bila družina znana daleč naokoli. Lopahin jim predlaga, naj češnjev vrt, ki leži nedaleč od mesta, mimo pa gre tudi železnica, posekajo, razdelijo na parcele in jih oddajo v najem za letovišča. Od češnjevega vrta tako ni koristi; češnje obrodijo vsako drugo leto, ni pa jih kam dati, ker jih nihče ne kupuje.

Graščakinja in njen brat Gajev, Leonid Andrejevič, enainpetdesetletni mož, pa nočeta razumeti. Škoda se jima zdi posekati češnjev vrt, mogoče celo edino stvar po kateri slovi njihova rodbina.

V odlomku Ljubov Andrejevna noče pogledati resnici v oči:

Trofimov: So posestvo danes prodali ali ne-mar ni vseeno? Zdavnaj je že konec z njim, in vrnitve ni, stezica se je zarasla. Pomirite se, draga. Ne goljufajte se, vsaj enkrat v življenju je treba resnici pogledati v oči.

Ljubov: Kakšni resnici? Vi vidite, kje je resnica in kje je laž, jaz pa, ko da sem slepa, ne vidim ničesar. Vi pogumno rešujete vsa velika vprašanja, ampak povejte, dragi moj, ali ni to zato, ker ste mladi, ker niti enega svojega vprašanja niste utegnili pretrpeti? Pogumno gledate v življenje pred seboj - ali ne morda zato, ker ne vidite in ne pričakujete ničesar strašnega, saj je življenje še skrito vašim mladim očem. Bolj pogumni, bolj pošteni, globlji ste kot mi - ampak zamislite se v nas, vsaj troho bodite velikodušni, prizanesite mi. Tukaj sem se vendar rodila, tukaj sta živela moja oče in mati, moj ded, to hišo imam rada, brez češnjevega vrta si ne znam zamišljati svojega življenja, in če je že treba prodati, prodajte skupaj z vrtom tudi mene... (Objame Trofimova, ga poljubi na čelo.) Tu je vendar utonil moj sin... (Joka.) Imejte usmiljenje z menoj, mili dobri človek.

Trofimov: Saj veste, da iz vse duše sočustvujem z vami.

Ljubov: Ampak treba je drugače, drugače povedati... (Iz vleče robec, na tla pade telegram.) Danes mi je težko pri srcu, ne morete si misliti kako. Tukaj mi je prebučno, duša mi drhti ob vsakem zvoku, vsa drhtim, v svojo sobo ne morem, samo v tišini me je strah. Ne obsojajte me Petja... Rada vas imam kot bi bili moji. Rade volje bi vam dala Anjo, prisežem, ampak, dragi moj, treba je študirat, treba je študije dokončat. Vi ničesar

ne delate, samo usoda vas premetava sem ter tja, to je tako čudno... A ni res? Kajne? In treba bo kaj naredit z brado, da bo rasla, karkoli že...(Se smeje.)

Ljubov Andrejevna in njen brat sta prepričana, da bosta dobila posojilo, saj na noben način ne želita prodati posestva. Enakega mnenja sta tudi sedemnajsetna hči Anja in rejenka Varja, pa tudi hišna Dunjaša, ki je do ušes zaljubljena v mladega Jašo...

Kljub Lopahinovemu prigovarjanju in prepričevanju pa ne storijo ničesar, da bi rešili posestvo. Samo sanjajo o tem, kako bodo dobili denar in kako bo češnjev vrt vedno njihov.

Lopahin: *Treba se je naposled odločiti - čas ne čaka. Vprašanje je vendar čisto preprosto. Ali ste pripravljeni dati svet v najem za letovišče ali ne? Odgovorite z eno besedo: da ali ne? Eno samo besedo!*

Ljubov Andrejevna: *kdo pa kadi tako zanikrne cigare...(Sede.)*

Gajev: *Zdaj, ko je stekla železnica, je komodno. (sede.) Peljali smo se v mesto zajtrkovat... Kvarta od rdeče! Pravzav bi najprej stopil domov na partijo biljarda.*

Ljubov Andrejevna: *Že še pojdeš.*

Lopahin: *Eno samo besedo! (Proseče) Dajte mi vendar odgovor!*

Gajev (zdeha): *Kako?*

Ljubov Andrejevna(*gleda v svojo denarnico*): *Včeraj sem imela dosti denarja, danes ga imam čisto malo. Moja uboga Varja hrani vso hišo z mlečno juho, v kuhinji daje starim samo fižol, jaz pa zapravljam nekako nesmiselno.(Denarnica ji pade oz rok, zlatniki se stresejo.) No, še tega se je manjkalo... (Nejevoljna je.)*

Jaša: *Dovolite, takoj vam poborem. (Pobira denar.)*

Ljubov Andrejevna: *Prosim, Jaša. In zakaj neki sem šla zajtrkovat. Vaša restavracija z godbo je zanikrna, prti diše po milu... Zakaj je treba toliko piti, lenja? Zakaj toliko jesti? Zakaj toliko govoriti? Danes si v restavraciji spet mnogo govoril in nič o pravem času. O sedemdesetih letih, o dekadentih, in komu? Natakarnjem govoriti o dekadentih!*

Lopahin: *Da.*

Gajev (maha z roko): *Nepopoljšljiv sem, to je jasno...(Razdraženo Jaši.) Kaj paje to, neprestano se vrtiš pred očmi...*

Gajev (sestri): *Ali jaz ali on...*

Ljubov Andrejevna: *Pojdite Jaša, idite...*

Jaša (odda Ljubov Andrejevni denarnico). Takoj. (Se komaj vzdržuje smeha). Takoj. (Odide.)

Lopahin: Vaše posestvo namerava kupiti bogataš Deriganov. Pravijo, da pride sam na dražbo.

Ljubov Andrejevna: Kje ste to slišali?

Lopahin: V mestu se tako govori.

Gajev: Jaroslavelska teta je obljubila, da pošlje denar; kdaj in koliko pošlje, se ne ve...

Lopahin: In koliko pošlje? sto tisoč? Dvesto?

Ljubov Andrejevna: Kje neki... Kakih deset - petnajst tisoč; še to bo veliko.

Lopahin: Oprostite, tako lahkomišelnih ljudi, kot ste vi gospoda, tako neresnih in čudnih še nisem videl. Človek vam govori po rusko; vaše posestvo bo prodano, vi pa kakor ,da ne razumete.

Ljubov Andrejevna: Kaj pa naj počnemo? Naučite nas, kaj?

Lopahin: Vsak dan vas učim. Vsak dan vam govorim večno eno in isto: češnjev vrt, kakor ves ostali svet, je treba dati v najem za letovišča; to je treba napraviti takoj, hitro, dražba je tik pred durmi. Razumite vendar! Če se naposled le odločite za letovišča, vam dado denarja, kolikor boste hoteli, in rešeni boste.

Ljubov Andrejevna: Letoviščarji in letoviščarji - to je tako vulgarno, oprostite.

Gajev: Se popolnoma strinjam.

Naposled vendar pride dan dražbe. Graščakinja in vsi ostali nestrpno čakajo na novice. Posestvo je že prodano, ali pa dražbe sploh ni bilo...Vseeno pa pride na dan slaba novica - češnjev vrt je že prodan. Kupec je Lopahin. Ljubov Andrejevna je strta, joče. Premišljuje o tem, da bi mogoče le sprejela ponudbo svojega bivšega ljubimca iz Pariza, ki jo je varal, sedaj pa jo prosi odpuščenja in naj se vrne. Šli bodo drugam in si zasadili še večji in še mogočnejši češnjev vrt...Lopahin pa že kuje načrte o tem, kako bo prečudoviti vrt posekal in tu postavil poletne vile. Njegovi vnuki bodo tu ugledali novo življenje.

Piščik: Kaj je bilo na dražbi? Tak povej no!

Ljubov Andrejevna: Je češnjev vrt prodan?

Lopahin: Prodan je.

Ljubov Andrejevna: Kdo ga je kupil?

Lopahin: Jaz. (Pavza).

(Ljubov Andrejevna je strta; padla bi, če ne bi stala poleg naslonjača in mize. Varja sname ključke s pasa, jih vrže sredi sprejemnice na tla in odide.)

Lopahin: Jaz sem ga kupil! Počakajte, gospoda bodite tako dobri, stemnilo se mi je v glavi, ne morem govoriti...(se smeje.) Prideva na dražbo, Deriganov je bil že tam. Leonid Andrejevič je imel samo petnajst tisoč, a Deriganov je dajal vrh dolga še trideset. Vidim, kako je s stvarjo in se spoprime s njim; štirideset pravim. On petinštirideset. Jaz petinpetdeset. On po pet, jaz po deset...No, prišel je konec. Ponudil sem vrh dolga devetdeset in ostalo je pri tem. Češnjev vrt je moj! (Se smeje.) Moj bog, moj bog, Češnjev vrt - moj. Recite, da sem pijan, da nisem pri pameti, da se mi vse to samo zdi...(Tepta z nogami). Ne smejte se mi! Če bi moj oče in ded vstala iz grobov in bi videla, kaj se je zgodilo, kako je njun Jermolaj, tepeni, komaj pismeni Jermolaj, ki je tekal pozimi bos naokrog, kako je ta Jermolaj kupil posestvo, od katerega ni lepše stvari na svetu. Kupil sem posestvo, na katerem sta bila oče in ded sužnja, na katerem ju niti v kuhinjo niso pustili. Saj spim, saj se mi samo zdi, saj se mi samo sanja...(Pobere ključke, se ljubeznivo smehlja.) Vrgla je ključke stran, pokazati hoče, da ni več gospodinja tukaj...(Rožlja s ključki.) A... vseeno.(Slišati je, kako se uglašča orkester.) Ej, muzikanti, igrajte, poslušati vas hočem! Vsi sem, vsi pridite gledat, kako bo Jermolaj lopahin mahnil s sekuro po Češnjevem vrtu, kako popadajo drevesa na tla! Poletnih vil postavimo in naši vnuki in pravnuki ugledajo tukaj novo življenje...Muzika, igray!

(Muzika igra. Ljubov Andrejevna se je sesedla na stol in grenko joče.)

Lopahin(očitajoče): Zakaj, zakaj me niste hoteli poslušati? Ubožica moja, vi moja dobra; zgubljeno je zgubljeno. (S solzami v očeh.) O, da bi vse to hitro minilo, da bi se kakorkoli hitro spremenilo to naše neskladno, nesrečno življenje.

Piščik(ga prime pod roko, polglasno): Joče. Pojdiva v dvorano, naj bo sama...Pojdiva. (Ga prime pod roko in odvede v dvorano.)

Lopahin: Kaj je to? Muzika, igray razločno! Naj bo vse, kakor jaz hočem! (Z ironijo.) Novi graščak je prišel, gospodar češnjevoga vrta! (Po nesreči zadene ob mizico, toliko, da ne prevrne kandelabra.) Vse lahko plačam! (Odide s Piščikom.) (V dvorani in sprejemnici ni nikogar razen Ljubov Andrejevne, ki sedi vsa sključena in grenko joče. Tihoma igra muzika. Hitro prideta Anja in Trofimov. Anja stopi k materi in pade pred njo na kolena. Trofimov ostane pri vhodu v dvorano.)

Anja: Mama...mama, jočeš? mila dobra moja mama, prelepa moja mama, rada te imam...blagoslovljam te. Češnjev vrt je prodan, ni ga več, to je resnica, resnica, toda ne jokaj, mama, življenje je še vedno pred teboj, ostala ti je tvoja čista duša... Pojdi z menoj, pojdi, mila, stran od tod, pojdi...Nov vrt nasadimo, bolj razkošen bo od tega,

videla ga boš, razumela in radost, tiha globoka radost se skloni v tvojo dušo kakor sonce ob večerni uri, in ti se nasmehneš, mama! Pojdimo, mila...Pojdimo!

Ljubov Andrejevna in tudi ostali so po eni strani celo veseli, da je češnjev vrt prodan. Dokler ni bil, so se razburjali, trpeli so, ko pa je bilo to vprašanje rešeno, so se pomirili. Od njihovih duš se je odvalila skala, ki jih je že dolga leta bremenila in vklenjevala njihovo svobodo., postali so celo veseli. Odpotujejo vsak na svoj konec: graščakinja v Pariz, Varja bo gospodinjala pri neki družini, Lopahin bo za nekaj časa odpotoval v Krakov, odhaja tudi Šarlota, guvernanta, ...

Sliši se samo še glas sekire ki pada po deblu...

Ideja:

V Češnjem vrtu življenje pozna le redke velike trenutke, v pretežni večini je sestavljeno iz majhnih, na videz nepomembnih in banalnih podrobnosti, le malokrat ali sploh nikoli iz idej. Ljubov Andrejevna, Lopahin, Trofirmov, vsi ti junaki sanjarijo o lepšem življenju in prihodnosti. Poglavitna tema je torej dramatično protislovje med človekovimi željami in stvarnostjo, "ironična" slika razlike med predstavo, ki jo goji človek o samem sebi, in dejansko resničnostjo njegovega življenja. V tem delu uprizarja to protislovje brez sentimentalnosti, neposredno in objektivno. Nobene "teorije" ne postavlja in nobene sodbe ne izreka o ljudeh, ker kot pisatelj pač nima političnega, religioznega ali filozofskega prepričanja. Češnjev vrt bivanje le prikazuje, razkriva to vsakdanje življenje svojih junakov izgubljenih v brezkončnih provincah. Vsakdanjost je prikazana z mehko in humorjem, mlao ironično, malo melanholično, kako mineva in kako se, neizpopoljneno in nezadoščeno, izgublja v prihodnosti. Natanko tako kakor čas v svojem ravnodušnem, skrivnostnem, komaj opaznem odtekanju mesecev in let: preden se človek dobro obrne in ove, je vse njegovo življenje že mimo in se je treba sprijazniti, da z visokoletečimi načrti in željami očitno ne bo nič. V Češnjem vrtu najstrašnejše stvari v življenju nimajo vidnega vzroka in si jih ni mogoče pojasniti: takšne so zato, ker je takšno življenje samo, ljudje so neumni, surovi in podli zato, ker so ljudje, ne pa zato, ker živijo v neumni, surovi in podli družbi.

Mnenje o delu:

Pritegnilo me je predvsem ozračje v tej drami, ki je res nekaj posebnega. Pusta vsakdanjost in melanholičnost življenja, v katerem se utapljuje junaki Češnjevega vrta, se čuti v vsakem izrečenem stavku, vsaki besedi. Prav ti vtisi pa napravijo to dramo za nekaj posebnega. Življenje, okolica in ozračje tistega trenutka, vse to se odraža skozi dialog, poleg tega pa se ti ob branju poraja množica občutkov, ki jih drugače s še tako dolgim besedilom ne bi mogel opisati. Napisana je tako kot človek v resnici dojema življenje - skozi vtise, zato sem sprva težko dojemal dogajanje, ko pa sem se navadil in začel dojemati vse te impresije, mi je drama dajala skoraj popolno in nepresegljivo sliko, kot bi gledal film.

Opombe:

1. *provincialen - pokrajinski, podeželen*
2. *pragmatičen - stvaren, strokoven*

Viri:

Anton Pavlovič Čehov: Tri drame (založba Mihelač, 1993)

Anton Pavlovič Čehov: Novele

Janko Kos: Pregled svetovne književnosti

Leksikon svetovne književnosti (Cankarjeva založba)

1.odlomek:

Trofimov: So posestvo danes prodali ali ne-mar ni vseeno? Zdavnaj je že konec z njim, in vrnitve ni, stezica se je zarasla. Pomirite se, draga. Ne goljufajte se, vsaj enkrat v življenju je treba resnici pogledati v oči.

Ljubov: Kakšni resnici? Vi vidite, kje je resnica in kje je laž, jaz pa, ko da sem slepa, ne vudim ničesar. Vi pogumno rešujete vsa velika vprašanja, ampak povejte, dragi moj, ali ni to zato, ker ste mladi, ker niti enega svojega vprašanja niste utegnili pretrpeti? Pogumno gledate v življenje pred seboj - ali ne morda zato, ker ne vidite in ne pričakujete ničesar strašnega, saj je življenje še skrito vašim mladim očem. Bolj pogumni, bolj pošteni, globlji ste kot mi - ampak zamislite se v nas, vsaj troho bodite velikodušni, prizanesite mi. Tukaj sem se vendar rodila, tukaj sta živela moja oče in mati, moj ded, to hišo imam rada, brez češnjevega vrta si ne znam zamišljati svojega življenja, in če je že treba prodati, prodajte skupaj z vrtom tudi mene... (Objame Trofimova, ga poljubi na čelo.) Tu je vendar utonil moj sin...(Joka.) Imejte usmiljenje z menoj, mili dobri človek.

Trofimov: Saj veste, da iz vse duše sočustvujem z vami.

Ljubov: Ampak treba je drugače, drugače povedati... (Izveče robec, na tla pade telegram.) Danes mi je težko pri srcu, ne morete si misliti kako. Tukaj mi je prebučno, duša mi drhti ob vsakem zvoku, vsa drhtim, v svojo sobo ne morem, samo v tišini me je strah. Ne obsojajte me Petja... Rada vas imam kot bi bili moji. Rade volje bi vam dala Anjo, prisežem, ampak, dragi moj, treba je študirat, treba je študije dokončat. Vi ničesar ne delate, samo usoda vas premetava sem ter tja, to je tako čudno... A ni res? Kajne? In treba bo kaj naredit z brado, da bo rasla, karkoli že...(Se smeje.)

2. odlomek:

Lopahin: Treba se je naposled odločiti - čas ne čaka. Vprašanje je vendar čisto preprosto. Ali ste pripravljeni dati svet v najem za letovišče ali ne? Odgovorite z eno besedo: da ali ne? Eno samo besedo!

Ljubov Andrejevna: kdo pa kadi tako zanikrne cigare...(Sede.)

Gajev: Zdaj, ko je stekla železnica, je komodno. (sede.) Peljali smo se v mesto zajtrkovat... Kvarta od rdeče! Pravzav bi najprej stopil domov na partijo biljarda.

Ljubov Andrejevna: Že še pojdeš.

Lopahin: Eno samo besedo! (Proseče) Dajte mi vendar odgovor!

Gajev (zdeha): Kako?

Ljubov Andrejevna(gleda v svojo denarnico): Včeraj sem imela dosti denarja, danes ga imam čisto malo. Moja uboga Varja hrani vso hišo z mlečno juho, v kuhinji daje starim samo fižol, jaz pa zapravljam nekako nesmiselno.(Denarnica ji pade oz rok, zlatniki se stresejo.) No, še tega se je manjkalo... (Nejevoljna je.)

Jaša: Dovolite, takoj vam pobrem. (Pobira denar.)

Ljubov Andrejevna: Prosim, Jaša. In zakaj neki sem šla zajtrkovat. Vaša restavracija z godbo je zanikrna, prti diše po milu... Zakaj je treba toliko piti, lenja? Zakaj toliko jesti? Zakaj toliko govoriti? Danes si v restavraciji spet mnogo govoril in nič o pravem času. O sedemdesetih letih, o dekadentih, in komu? Natakarjem govoriti o dekadentih!

Lopahin: Da.

Gajev (maha z roko): Nepopoljšljiv sem, to je jasno...(Razdraženo Jaši.) Kaj paje to, neprestano se vrtilš pred očmi...

Gajev (sestri): Ali jaz ali on...

Ljubov Andrejevna: Pojdite Jaša, idite...

Jaša (odda Ljubov Andrejevni denarnico). Takoj. (Se komaj vzdržuje smeha). Takoj. (Odide.)

Lopahin: Vaše posestvo namerava kupiti bogataš Deriganov. Pravijo, da pride sam na dražbo.

Ljubov Andrejevna: Kje ste to slišali?

Lopahin: V mestu se tako govori.

Gajev: Jaroslavelska teta je obljubila, da pošlje denar; kdaj in koliko pošlje, se ne ve...

Lopahin: In koliko pošlje? sto tisoč? Dvesto?

Ljubov Andrejevna: Kje neki... Kakih deset - petnajst tisoč; še to bo veliko.

Lopahin: Oprostite, tako lahkomiselnih ljudi, kot ste vi gospoda, tako neresnih in čudnih še nisem videl Človek vam govori po rusko; vaše posestvo bo prodano, vi pa kakor ,da ne razumete.

Ljubov Andrejevna: Kaj pa naj počnemo? Naučite nas, kaj?

Lopahin: Vsak dan vas učim. Vsak dan vam govorim večno eno in isto: češnjev vrt, kakor ves ostali svet, je treba dati v najem za letovišča; to je treba napraviti takoj, hitro,

dražba je tik pred durmi. Razumite vendar! Če se naposled le odločite za letovišča, vam dado denarja, kolikor boste hoteli, in rešeni boste.

Ljubov Andrejevna: *Letoviščarji in letoviščarji - to je tako vulgarno, oprostite.*

Gajev: *Se popolnoma strinjam.*

3. odlomek:

Piščik: *Kaj je bilo na dražbi? Tak povej no!*

Ljubov Andrejevna: *Je češnjev vrt prodan?*

Lopahin: *Prodan je.*

Ljubov Andejevna: *Kdo ga je kupil?*

Lopahin: *Jaz. (Pavza).*

(Ljubov Andrejevna je strta; padla bi, če ne bi stala poleg naslonjača in mize. Varja sname ključke s pasa, jih vrže sredi sprejemnice na tla in odide.)

Lopahin: *Jaz sem ga kupil! Počakajte, gospoda bodite tako dobri, stemnilo se mi je v glavi, ne morem govoriti...(se smeje.) Prideva na dražbo, Deriganov je bil že tam. Leonid Andrejevič je imel samo petnajst tisoč, a Deriganov je dajal vrh dolga še trideset. Vidim, kako je s stvarjo in se spoprimeem z njim; štirideset pravim. On petinštirideset. Jaz petinpetdeset. On po pet, jaz po deset...No, prišel je konec. Ponudil sem vrh dolga devetdeset in ostalo je pri tem. Češnjev vrt je moj! (Se smeje.) Moj bog, moj bog, Češnjev vrt - moj. Recite, da sem pijan, da nisem pri pameti, da se mi vse to samo zdi...(Tepta z nogami). Ne smejte se mi! Če bi moj oče in ded vstala iz grobov in bi videla, kaj se je zgodilo, kako je njun Jermolaj, tepeni, komaj pismeni Jermolaj, ki je tekal pozimi bos naokrog, kako je ta Jermolaj kupil posestvo, od katerega ni lepše stvari na svetu. Kupil sem posestvo, na katerem sta bila oče in ded sužnja, na katerem ju niti v kuhinjo niso pustili. Saj spim, saj se mi samo zdi, saj se mi samo sanja...(Pobere ključke, se ljubeznivo smehlja.) Vrgla je ključke stran, pokazati hoče, da ni več gospodinja tukaj...(Rožlja s ključki.) A... vseeno.(Slišati je, kako se uglašča orkester.) Ej, muzikanti, igrajte, poslušati vas hočem! Vsi sem, vsi pridite gledat, kako bo Jermolaj lopahin mahnil s sekiro po Češnjem vrtu, kako popadajo drevesa na tla! Poletnih vil postavimo in naši vnuki in pravnuki ugledajo tukaj novo življenje...Muzika, igray!*

(Muzika igra. Ljubov Andrejevna se je sesedla na stol in grenko joče.)

Lopahin(očitajoče): *Zakaj, zakaj me niste hoteli poslušati? Ubožica moja, vi moja dobra; zgubljeno je zgubljeno. (S solzami v očeh.) O, da bi vse to hitro minilo, da bi se kakorkoli hitro spremenilo to naše neskladno, nesrečno življenje.*

Piščik(ga prime pod roko, polglasno): *Joče. Pojdiva v dvorano, naj bo sama...Pojdiva. (Ga prime pod roko in odvede v dvorano.)*

Lopahin: Kaj je to? Muzika, igray razločno! Naj bo vse, kakor jaz hočem! (Z ironijo.) Novi graščak je prišel, gospodar češnjevega vrta! (Po nesreči zadene ob mizico, toliko, da ne prevrne kandelabra.) Vse lahko plačam! (Odide s Piščikom.) (V dvorani in sprejemnici ni nikogar razen Ljubov Andrejevne, ki sedi vsa sključena in grenko joče. Tiho igra muzika. Hitro prideta Anja in Trofimov. Anja stopi k materi in pade pred njo na kolena. Trofimov ostane pri vhodu v dvorano.)

Anja: Mama...mama, jočeš? mila dobra moja mama, prelepa moja mama, rada te imam...blagoslavljam te. Češnjevi vrt je prodan, ni ga več, to je resnica, resnica, toda ne jokaj, mama, življenje je še vedno pred teboj, ostala ti je tvoja čista duša... Pojdi z menoj, pojdi, mila, stran od tod, pojdi...Nov vrt nasadimo, bolj razkošen bo od tega, videla ga boš, razumela in radost, tiha globoka radost se skloni v tvojo dušo kakor sonce ob večerni uri, in ti se nasmehneš, mama! Pojdimo, mila...Pojdimo

Anton Pavlovič Čehov

1. Avtor:

Anton Pavlovič Čehov se je rodil leta 1860 v Taganrogu v Rusiji v družini malega trgovca.

Ljudsko in srednjo šolo je dokončal v rojstnem mestu. Kot gimnazijec je sodeloval v šolskem rokopisnem listu, začel pa je tudi pisati dramske sestavke in anekdote. Obiskoval je medicinsko fakulteto v Moskvi.

Zaradi gmotnih stisk pa se je leta 1885 z vso vnemo poprijel pisateljvanja.

Bolehal je za jetiko, kljub bolezni pa je veliko potoval.

Umrli je leta 1904 v zdravilišču v Schwarzvaldu.

Najpomembnejša dela:

Novele: *Stepa, Dolgočasna storija, Dvoboj, Oddelek št. 6, Moje življenje, Kmetje, dama s psičkom*

Drame: *Češnjev vrt(1903), Utva, Striček Vanjo, Tri sestre*

Zbirke humoresk: *Pisane povesti, Melpomenine pravljice*

2. Osebe:

Ranjevska Ljubov Andrejevna

- graščakinja, vdova

Anja

- njena hči(17 let)

Varja

- njena rejenka(22 let)

Gajev, Leonid Andrejevič

- brat Ranjevske(51 let)

Lopahin, Jermolaj Aleksejevič

- trgovec

Trofimov, Pjotr Konstantinovič

- študent

Simeonov, Piščik, Boris Borisovič

- graščak

Šarlota Ivanova

- guvernanta

Dunjaša

- hišna

Firs

- lakaj, starec(87 let)

Jaša

-mladi lakaj

3. Vsebina:

Dogaja se v Rusiji v mesecu maju, na posestvu L.A. Ranjevske. Graščakinja se z družino in služabniki vrne iz Pariza, kjer so bili nekaj časa pri znancih, da bi pozabili na tragične dogodke (moževa in sinova smrt).

Njihova družina je znana daleč naokrog po prečudovitem češnjevem vrtu. Zaradi dolgov pa ga bodo morali prodati. Ljubov Andrejevna je dobrega srca, denar razdaja revežem, kljub temu, da se še sami težko preživljajo.

Nočejo se sprijazniti z dejstvom, da bodo izgubili češnjev vrt, upajo, da bodo dobili posojilo.

Lopahin jih pregovarja, naj češnjev vrt posekajo, razdelijo na parcele in jih oddajo v najem za letovišča. Le tako bi lahko izplačali dolgove.

Prišel pa je dan dražbe. Češnjev vrt je kupil Lopahin in tako ustvaril novo življenje sebi in svojim potomcem.

4 Značilnosti dela:

Čehov je dal naslov svoji zadnji, najpomembnejši igri po simbolično mišljenem vrtu, ki v dramskem dogajanju dobi osrednji pomen. Graščakinja Ranjevska prodaja vrt kot zadnji ostanek svojega zapravljenega plemiškega premoženja, kupuje ga trgovec Lopahin, ki predstavlja bogateče se meščanstvo. Vmes med obema je postavljena vrsta predstavnikov ruske podeželske inteligence, ki živi nedejavno, kot pasiven opazovalec socialnih dogajanj, v katerih se znajde, zato rajši sanjari o lepšem, delavnem življenju prihodnjih rodov. Motivika igre je torej realistična, vendar prekrita s čustveno simboliko, impresijami in razpoloženji, ki snov predstavljajo v okvir poetičnega impresionizma.

Čehova tehnika in dramski slog sta po bistvenih potezah impresionistična, kar sicer ni v nasprotju z naturalizmom, sta pa nekaj posebnega v takratni dramatiki. Dejanja in prizori si ne sledijo po načelih napetega zapleta, vrha in razpleta, ampak gre bolj za zaporedje izsekov iz vsakdanjega življenja. Pomembno je ozračje, ki je poetično, čeprav zelo vsakdanje.